

Siden middelalderen og frem til midten af 1800-tallet var kulsvidning i miles udbredt i store dele af Nordsjælland. Produktionen var på sit højeste i midten af 1700-tallet og faldt så gradvist, men helt frem til 1951 blev der svedet kul på traditionel vis i en grusgrav ved Nødebo.

I starten af 1700-tallet havde hver bonde i området mellem Arresø og Esrum Sø tilladelse til 1 eller 2 miles. Enkelte havde flere. Først omkring 1800 kom de fattige husmænd og forstfolkene til at spille en større rolle for omfanget af kulsvidningen.

Trækul til kongens København

De første skriftlige kilder om kulsvidning i Nord-sjælland er fra 1500-tallet. Det er Chr. III, der befaler abbederne på klostrene i Esrum og Æbelholt om at levere trækul til kongehuset. En ordre som nok er gået direkte videre til de af klostrets fæstebønder, som boede i de små landsbyer i rydninger i de store skove.

Trækul blev brugt i mange sammenhænge. Til at fremstille krudt og i essen hos smedene, der slog mønt og fremstillede våben for kongen. Som filter, når apotekeren skulle rense væsker, og i brændeovnene hos dem, der havde råd.

Trækul i tøndevise til Kultorvet

Nærheden til København, hvor samfundsudviklingen gik stærket og behovet for brændsel var højest, gjorde de nordsjællandske bønder til meget erfarne kulsviere. Et speciale de udviklede gennem 1700- og 1800-tallene. I 1764 blev der indført 66.804 tønder trækul gennem Københavns porte.

Spor i skoven

I dag er der ikke mange synlige spor af den oprindelige udbredte kulsvidning. Kilder og gamle kort fortæller, hvor skovlandsbyer som Trustrup, Kollerup og Sibberup lå. Der skal et opmærksomt øje til at se den svage antydning af en fordybning med lille vold omkring, der viser hvor landsbyernes kulvidningspladser har ligget.

Spor af Trustrup mileplads - se kort.

Trækul .. en forudsætning for Danmarks udvikling
Trækul indeholder op til ca. 98 % kulstof. Tørv og brunkul hhv. 60 og 70 %. Ved afbrænding kan trækul nå op på meget høje temperaturer. De høje varmegrader, trækul kan give, var en forudsætning for den tidlige udvinding og bearbejdning af metaller.

I bronzealderen importerede danskerne kobber og tin, som blev smeltet sammen til bronze. Det krævede temperaturer på omkring 1000 °C.

Øksehoved i jern fra slutningen af 900-årene.

(Foto venligst udlånt af Nationalmuseet)

I jernalderen steg behovet for trækul voldsomt, hvilket betød en reduktion i skovenes udbredelse.

Jernudvindingen fra myremalm fra de danske moser krævede temperaturer på op til mere end 1500 °C, hvilket kun kunne opnås ved brug af trækul.

Trækul er bare bedre

Trækul har flere fordele. Ved kulsvidning fjernes vandet og træets brandbare gasser, så kullene brænder mere stabilt, uden flamme og uden generende affaldsstoffer.

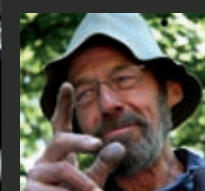
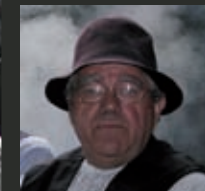
De forskellige træarter har hver deres fortrin – og ulemper. Trækul af El var godt i fremstillingen af krudt, Gran giver lette trækul, men har lille brandværdi. Smedene ville ikke ha' trækul fra Eg ”.. fordi det sprætter så meget”.

Bøg var og er den foretrukne træart til trækulfremstilling, men i sin tid har man brugt, hvad man kunne få fat i. For det gjaldt om at tjene penge, hvor det var muligt.

Afhængig af træart - og kulsviernes erfaring - bliver der ca 60 kg trækul af 300 kg træ.

Kulsviere i Gribsskov

Et gammelt håndværk genoptages

Hen over vinteren 1982 - 83 stod Lokalhistorisk Arkiv i Helsingør for en studiekreds om kulsvidning i Maarum Sogn. De 24 deltagere i studiekredsen blev så tændt på sagen, at de besluttede selv at prøve kulsvidning i praksis. En skovløber i kredsen skabte kontakten til Statsskovdistriktet, og gruppen fik stillet en plads til rådighed i skoven ved Duemosehus i Ejlstrup.

Hjælp fra en kender

Ved den første milebrænding, som foregik i juli 1983, havde gruppen inviteret en ældre mand med, som skulle hjælpe med gode råd undervejs i processen. Han havde nemlig som knægt hjulpet sin far med kulsvidning på Karlebo Overdrev.

Mange erfaringer blev gjort og derfor opstod ønsket om at prøve kræfter med kulsvidningen igen året efter.

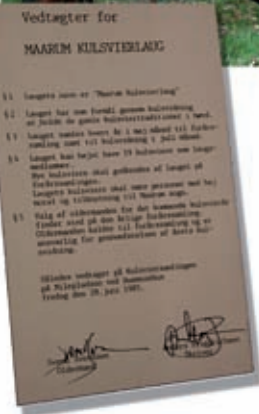

Kulsvierlauget anno 2009

Et kulsvierlaug bliver til

Som sagt så gjort. I juni 1984 steg røgen igen fra milen i Gribskov og efter veludført brænding besluttede gruppen så at danne Maarum Kulsvierlaug.

Det skete året efter på en stiftende generalforsamling den 28. juni 1985 på kulmilepladsen. Et laug med vedtægter, op til 19 kulsviere med høj moral, en rigtig Oldermænd ... og en lille gewesen dertil !

En årlig begivenhed

Maarum Kulsvierlaug svider trækul en weekend om året. Milebrændingen starter torsdag aften, hvor de to første miles sættes op. De tændes fredag morgen og brænder frem til lørdag, hvor den ene åbnes, og en 3. bygges op. Døgnet rundt, fra fredag morgen til søndag morgen sidder kulsviere skiftevis på vagt ved mileerne, som nu Oldermænden har bestemt.

Brændet stables

Dækkes med halm

Pakkes med kulster

Som svidningen skrider frem, stampes milen kompakt om kullet.

Maarum Kulsvierlaug

Mød kulsviere fra Maarum Kulsvierlaug

Hvert år - den anden lørdag i juli - inviterer Maarum Kulsvierlaug alle, der har lyst, til at møde op på milepladsen ved Duemose i Gribskov.

Kl. 15 giver Oldermænden ordre til kulsviere om at åbne en mile, så gæsterne kan se kvaliteten på årets trækul og vise hvordan en mile bygges op. Så er der skovtur med skovens folk, som fortæller historier om skoven og kulsviere. Derefter mødes alle omkring grillen, hvor den medbragte mad steges over de nylavede trækul. Dagen slutter med levende musik, fællessang og almindelig hygge, så længe humøret er til det.

Kulsvierpladsen ligger inde i skoven. Sæt bilen ved Duemosehus og følg skiltene. Gribskovbanen til Duemose Station.

Maarum Kulsvierlaug kan kontaktes gennem Oldermænd Bent Olsen på tlf. 48 79 67 65.

